

Наші слова

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!

ФРАНЦИШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 17 (1064) 25 КРАСАВИКА 2012 г.

ТБМ презентавала новы партал

Мінск · Увядзені зборы

Беларуская · English

Дзяржаўны музей гісторыі і культуры Беларусі

АРГАНІЗАЦІЯ · ДЗЕНЕВАСЬ · ЗАКАНАДАСТВА · КАНТАКТЫ

БЕЛАРУСКАЯ МОВА ·

Навоі

Краязнаўчая канферэнцыя

Ластиўка нашага Адраджэння
2012-04-12 · 0

Слачучавані Алена Аксіміс
2012-04-12 · 0

Запрашаем на канферэнцыю
2012-04-07 · 0

Колькі дзіцей пойдзе 1 верасня ў першыя класы з беларускамоўным навучаннем?
2012-04-07 · 0

Не стала Ірыны Марацкай
2012-04-04 · 0

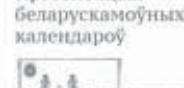
ПАДДЕІ

19 Беларускі калегум.
Алесь Анціпенка
2012-04-12 · 0

19 ТБМ у інтэрнэті:
презентацыя
шартала ТБМ
2012-04-12 · 0

20 Курсы беларускай мовы (7-8 клас).
Ляна Барычевская
2012-04-12 · 0

Прэзентация
беларускамоўных календароў

19 красавіка ў Менску адбылася прэзентацыя новага інтэрнэт-парталу **tbm-mova.by**. Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны.

імя Францішка Скарыны.
Старшыня Таварыства беларускай мовы Алег Трусаў расказаў, што ад ідэі новага парталу да ўласблення прыйшло досьць шмат часу, але высілкі каманды аднадумцаў таго былі вартыя. Па яго сло-вах, непасрэдна на сайце задзей-нічана валанцёрская група з пяці чалавек:

інці чапавек.

- Ідэя ў нас узънікла ў жніўні мінілага году. Той сайт, які ў нас быў, ён вельмі слабы, рабіл нам яго, як кажуць, аматары, і зразумела, што ў сучасным свеце арганізацыя не можа існаваць без нармальнага парталу. І вось сёня мы яго нарэшце прэзентуем.

рыкаў, дапусцім, з літоўскімі назіраеца наядназначна сітуацыя. Літоўцы пішуть, што ВКЛ — гэта іхняя гісторыя, і ставяць гэта па-ангельску на сваіх сайтах, якія чытаюць за- межнікі. І ўсё гэта потым ідзе ў міжнародную выданні. Тады як нашы гісторыкі, амаль якіх

I. *Паводле Ігара Карнегі*

Віншуєм Алену Таболіч з юбілеем!

15 красавіка споўнілася круглая дата паэтцы і перакладчыцы Алене Уладзіміраўне Таболіч.

Алена Таболіч нарадзілася ў вёсцы Горна на Зэльвеншчыне. Вучылася ў Зэльвенскай сярэдняй школе. Закончыла Менскі дзяржаўны юніверсітэт, дзе і працуе выкладчыкам на факультэце англійскай мовы. Кандыдат філалагічных навук, дацэнт, вывучае праблемы па-раўнальнай лінгвістыкі. Актыўны сябар ТБМ. З вершамі і перакладамі англійскіх і амерыканскіх паэтаў выступае ў перыядычным друку. Апошні выдадзены асобнай кнігай “Срэбны дождь” (1999). Выдала «Ліхтарык глогу: пераклады» (2006), «Ryhor Baradulin. Ksty (пераклады)» (2006). Адна з аўтараў-складальнікаў “Англо-беларуска-рускага слоўніка” (1989). Слоўнік змяшчае больш за 10 тысячай наибольш ужываных слоў і словазлучэнняў англійскай мовы. Як асобныя дадаткі, якія ўклала А. У. Таболіч, падаюцца спісы геаграфічных назваў, лічбенікаў, няправільных дзе-

я словаў, най-
больш ужыва-
ных абрэвіяту-
р английскай мовы
а таксама мер-
даўжыні і вагі.
Алена Уладзімі-
раўна выяврала
таксама фанетыч-
ную транскрып-

цыю.
Адна з аўтараў “Кішэнна-
га англо-беларус-
ка-рускага слоў-
ніка” (1995).
Усім сэрцам
сваю “малую Радз-
ку Горна, дзе часта
і працуе. Яе хвалі-
адбываеца дома: э-
льтура, дабрабыт
прырода – горнен-
стыя лугі, задумлен-
светлае раздолле п-
Mae мары не ў Мен

*Мае мары
лятуць праз узгоркі,
Дзе шлях маіх продкаў
Быў светлы, і цяжкі, і горкі,
Дзе вочкі валошкі мне хочуць
У жыце ўсміхаца,
Дзе ў роскаши,*

*Вытканых з зёлак дзівосных,
Захочаш навекі застасца.
Як бачыце вы,
Я – родам гарнянка.
Зусім недалёка цячэ там
Рэчка Зальянка.
Апошні прытулак знайду дзе –
Зусім неўдома,
А сэрца і ўсмешка мая –
Згублены будзіна, доля.*

Алена Уладзіміраўна ведае некалькі замежных моў, але найпрыгажэйшай лічыць беларускую, бо як выдатны мовазнаўца тонка адчувае ўсю яе прыгожосць і непаўторнасць.

Сучасны стан беларускага краязнаўства і валанцёрскі рух

16 красавіка 2012 г.
у межах выканання праекта
“Захаванне гістарычнай спад-
чыны праз уздел у краязнаў-
чай дзеянасці” ў памяшканні
Нацыянальнага гістарыч-
нага музея Рэспублікі Бела-
русь адбылася Рэспублікан-
ская навукова-практычная
канферэнцыя “Сучасны стан
беларускага краязнаўства і
валанцёрскі рух”.

Канферэнцыю праводзіла ГА “Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны” і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь у асабе Нацыянальнага гісторычнага музея Беларусі

Канферэнцыя праходзіла напярэдадні Міжнароднага дня помнікаў і гістарычных мясцін і ў значнай меры мела на сабе адбітак гэтай даты.

Наталля Хвір, сакратар Упраўлення па ахове гісторычна-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Беларусі, падкрэсліла, што асаблівая ўвага ахове гісторычна-культурнай спадчыны стала налаштавана з моманту набыцця

Рэспублікай Беларусь незалежнасці. Складалася неабходная заканадаўчая база, і ў залежнасці ад таго, якія пытанні прапануе час, Міністэрствам культуры ініцыюеца юнісаненне змяненняў і дапаўненняў у на сённяшні дзень уключае 5425 аб'ектаў гістарычна-культурнай спадчыны, на якія распаўсюджваюцца патрабаванні закона Рэспублікі Беларусь аб ахове гістарычна-культурнай спадчыны, — адзначылі.

заканадаўства.

— Дзякуючы супрацоўніцтву Міністэрства культуры з мясцовымі ўладамі, а таксама з краязнаўцамі, наладжана сістэма пастаяннага абнаўлення спісу гісторычна-

ла Наталля Хвір. — Ахова культурнай спадчыны з'яўляецца клопатам не толькі дзяржаўных органаў улады. Міністэрства культуры гатова акказваць падтрымку розным грамадскім ініцыятывам.

(Працяг тэмы на ст. 2.)

Сучасны стан беларускага краязнаўства і валанцёрскі рух

(Працяг. Пачатак на стр. 1.)

Кожнаму, хто жыў у Савецкім Саюзе і жыве ў незалежнай Беларусі, відно, як адрозніваюцца падыходы да захавання гісторычнай спадчыны тады і цяпер.

Грамадскасць можа сёння вельмі шмат. Грамадскасць дамаглася, каб змяніла аблічча адна з вежаў Нясвіжскага палаца — людзі на гэта былі гатовыя ахвяраваць гроши. Грамадскасць, дзякуючы мэтанакіраванай працы краязнаўцаў па папулярызацыі гісторыі, адстойвала будынкі, якім пагражала знішчэнне. Грамадскасць звяртае ўвагу на тое, ці правільна вядуцца работы па рэстаўрацыі помнікаў гісторыі і гатовая нават дапамагаць дзяржаве ў аднайленні конкретных аб'ектаў — ды хоць праз працу тых жа валанцёраў. Не дзіва, што сустэречка краязнаўцаў была падтрымана Міністэрствам культуры.

Азірнуўся ў мінулае і асэнсаваў гэтую тэму ў часе Алега Трусаў, кандыдат гісторычных навук, сябар грамадской рады пры Міністэрстве культуры:

— Першая і самая галоўная змена з тых, што адбыліся за гады незалежнасці Беларусі: адкінута тэорыя ваяўнічага атэізму. Пачалося гэта ў апошнія гады жыцця СССР. У 1988 годзе Гарбачоў дазволіў святкаваць 1000-годдзе хрышчэння Русі, а з 1989 года ў СССР пачалі вяртаць храмы і дазволілі будаваць новыя. За гэтыя гады ў Беларусі будуеца велізарная колькасць новых храмаў, а культавая архітэктура зноў стала неад'емнай часткай нашай гісторычнай спадчыны. Аднак паўсталі новыя проблемы: напрыклад, у якім стылі адбудаваць храм, калі ён паслядоўна належыў розным канфесіям і мяніў сваё аблічча, як полацкая Сафія? Што рабіць, каб не паўтаралася гісторыя з Барыса-Глебскай царквой у Наваградку, падмурек якой збудаваны яшчэ ў XII стагоддзі, а купалы вежаў, нягледзячы на пратэсты грамадскасці, упрыгожылі псеўдарускія цыбу-

ліны, якія сапсавалі яе гісторычныя абрэсы, нават пры tym, што Міністэрства культуры было катэгорычна супраць. Чаму не браць за прыклад беларускага храмавага дойлідства Святы-Праабражэнскую альбо Сынавіцкую цэрквы? Не хапае ў гэтым беларускай ментальнасці і беларускага патрыятызму.

Другое: рэстаўрацыя. У нас узнікла цэлая група людзей, якіх навукоўцы называюць «псеўдарэстаўратары». Чаму? Пры-

йшлі, разбурылі будынак, а потым робяць копію, як яны хочуць. А гроши ідуць як за рэстаўрацыю, расцэнкі за якую значна большыя, чым за звычайнэ будаўніцтва. Мы павінны ўё рабіць, каб захаваліся аўтэнтычныя будынкі, а не падробкі пад старажытнасць. Гэтыя працэсы ідуць у Гародні, Менску, Магілёве. Дзякуючы грамадскасці штосьці можна спыніць. Напрыклад, грамадскасць Магілёва недастаткова апрацаваны для гэтага, — тлумачыць Алеś Крой з Гародні.

— Метадычныя турыстычныя расправоўкі, якія ў нас існавалі ў 80-90-я гады, моцна састарэлі, яны патрабуюць тэрміновага перагляду з улікам новых ведаў. Але расправоўкаўца новыя маршруты. Адзін з такіх турыстычных маршрутаў, які стварылы сябры Таварыства беларускай мовы па Гарадзеншчыне, прысвечаны акадэміку Яўхіму Карскаму, які нарадзіўся недалёка ад Гародні, у вёсцы Лаша...

Пра вёску, мястэчка ці нават любы беларускі горад можна распавесці так, каб чалавек мог атрымаць своеасаблівы культурны шок: ад таго, што адкрывае для сябе вядомыя мясціны наноў. Дзеля гэтага некалькі гадоў таму ў Беларусі з'явілася ініцыятыва фэсту экспурсаводаў. Сапрайды місія неабыкавых людзей, якія абліплюнна бясплатна праводзяць экспкурсіі для сваіх жа землякоў і ў асноўным па-беларуску.

Па выніках канферэнцыі будзе выдадзены зборнік матэрыялаў. Выход зборніка чакаецца ў верасні 2012 г.

**Паводле
Ларысы ЦМОШЫК**

“Бацькаўшчына” заклікае абараніць гонар і годнасць беларусаў Прыйбайкаля

Управа МГА “Згуртванне беларусаў свету “Бацькаўшчына” выказвае вялікую занепакоенасць з нагоды крымінальнага пераследу Маладзёвага клуба “Крывічы” пры Іркуцкім таварыстве беларускай культуры імя Яна Чэрскага і яго старшыні — Алега Рудакова і звяртаеца па дапамогу ў адстойванні яго гонару і годнасці да беларусаў свету.

Як стала вядома, Следчыя ўпраўленні Следчага камітэта Расійскай Федэрацыі па Іркуцкай вобласці з падтрымкай СОБРА і Спецназа 12 красавіка каля 8.20 уварваліся ў масках і з аўтаматамі ў кватэрну старшыні Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага Алега Рудакова і на сядзібі Таварыства.

Па інфармацыі Алега Рудакова, супрацоўнікамі працахоўных органаў у яго на кватэрны былі канфіскаваны 2 кампутары, ноутбук і некаторыя кнігі, у тым ліку “Кто есть кто в Великой Отечественной войне” на рускай мове. На сядзібі ITBK былі канфіскаваны: кніга “Антыйбальшавіцкія паўстанні на Беларусі”, пяць каляндарыкі з выявамі вайскоўцаў БНР і БКА, а таксама невядома кім пакінутая кніжачка па саенталогіі і тры нумары газеты “Наследие предков” за 2004 год.

Алегу Рудакову прад'явілі Пастанаўленне аб вобшку, дзе было сказана, што заведзена крымінальная справа, у якой ён фігуруе як лідар “экстремісткай группоўкі “Моладзевы клуб “Крывічы””. Ксесракопію з Пастанаўлення зняць не дазволілі. “У Пастанаўленні аб вобшку напісаны, што я з'яўляюся духоўным лідарам гэтай группоўкі, што я “выбудаваў жорсткую іерархію і беспярэчнае падпарадкаванне мне, як лідару”, што я выкладаю баявія віды барацьбы і забараняю ў межах группоўкі размаўляць на рускай мове і шмат чаго яшчэ, што, безумоўна, лухта”, — паведамі Алег Рудакову.

Такія неадекватныя дзеянні былі выкліканы тым,

што працахоўныя органы Іркуцка завялі крымінальную справу аб экстремізме супраць беларуса Аляксея Кухты, актыўіста моладзевага клуба “Крывічы”, створанага пры Іркуцкім таварыстве беларускай культуры імя Яна Чэрскага і створаны пры ITBK моладзевы клуб “Крывічы” здзейнисцю па адраджэнні і папулярызацыі духоўных і культурных каштоўнасцяў беларускага народа ў Прыйбайкале, распаўсюджванні і падтрымцы беларускіх нацыянальных звычаяў, рамёстваў, аўрадаў і мовы.

Згуртванне беларусаў свету “Бацькаўшчына” абурана дзеяннямі Следчага камітэта Расійскай Федэрацыі па Іркуцкай вобласці, якія нават пры наядунасці падставаў для ўзбуджэння крымінальнай справы ў дачыненні да сп. Кухты, не мелі падставаў, ні маральнаага права наносіць шкоду сваім дзеяннямі Алегу Рудакову і Іркуцкаму таварыству беларускай культуры.

Управа Міжнароднага

грамадскага аўданні Згуртванне беларусаў свету “Бацькаўшчына” заклікае грамадскасць Беларусі, арганізацыі беларускай дыяспары па ўсім свеце абараніць гонар і годнасць Іркуцкага таварыства беларускай культуры і яе кіраўніка Алега Рудакова і дасылаць адпаведныя звароты ў амбасаду Расіі ў Беларусі і наўпросту у Прокуратуру Іркуцка.

Управа МГА “ЗБС “Бацькаўшчына”.

17.04.2012 г.

Даведка

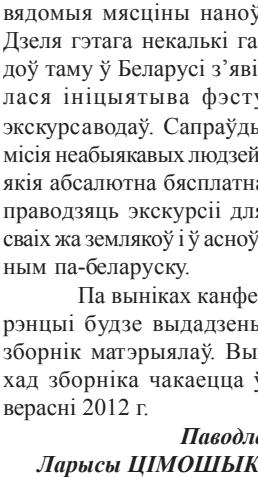
Іркуцкае таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага было створана Алегам Рудаковым у 1996 годзе. Асноўная мэта Таварыства — адраджэнне, захаванне і развіціе духоўных і культурных каштоўнасцяў беларускага народа, распаўсюджванне і падтрымка беларускіх нацыянальных звычаяў, рамёстваў, абраду і мовы.

Іркуцкая гарадская моладзевая грамадская арганізацыя “Моладзевы клуб “Крывічы” (МК “Крывічы”) афіцыйна зарэгістравана ва Упраўленні Міністэрства юстыцыі Расійскай Федэрацыі па Іркуцкай вобласці 8 верасня 2009 года. Даўжнай арганізацыі займаецца вывучэннем беларускіх святаў, рамёстваў, песень і танцаў.

У Іркуцкай вобласці дзеянічае 11 аддзяленняў ITBK. Акрамя моладзевага клуба “Крывічы”, пры ITBK дзеянічаюць 6 беларускіх фальклорных гуртоў, 3 дзіячыя фальклорных студый, 2 харэаграфічныя дзіячыя ансамблі, народны беларускі хор, 2 гурты аўтэнтычных беларускіх спеваў. У сядзібі Таварыства створаны бібліятэка беларускай літаратуры і музей-майстэрня “Беларуская хатка”, дзе сабраны ўнікальныя экспанаты з беларускіх вёсак Прыйбайкаля. У музеі іркуцкая моладзь займаецца стара-жытнімі беларускімі рамёствамі: саломапляценнем, сэнсавай вышыўкай, ткацтвам, паясапляценнем, выцінанкам, рэканструкцый нацыянальных беларускіх строяў і інш.

ITBK рэгулярна ладзіць адзначэнне стара-жытніх беларускіх святаў, такіх як Гуканне Вясны, Камаедзіца, Купалле, Дзяды, Каляды, праводзіць майстэр-класы па научанні беларускім народным танцам, беларускія гісторычныя вечарыны, этнографічныя экспедыцыі па беларускіх вёсках Прыйбайкаля і інш. Штогод ладзіцца абласны Фестываль-конкурс “Гучы, гоман беларускі”, на які з'яджэсаюцца калекцыі, пакажыцца нацыянальных беларускіх строяў і інш.

У 2011 годзе Рэгіянальная грамадская арганізацыя “Іркуцкае таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага” заняла першае месца ў конкурсе на лепши нацыянальна-культурны цэнтр Іркуцка, які праводзіўся адміністрацыяй горада.

Прымем запавет настаўніка і паэта

Перастала біцца няўрымслівае і гарачае сэрца **Віталь Гарановіч**, настаўніка і паэта, старшыні Глыбоцкага аддзялення Таварыства беларускай школы. Яго патрыятычны і гуманістычны рытм перададены вучням і паплечнікам, змагарами за будучыню Беларусі, яе росквіт і гонар.

Віталь Рыгоравіч быў адным з першых краінскіх адукацыйных устаноў краіны, што сталі сапраўды беларускім, надзеяю вольнай Беларусі. І спілаваныя таполі вакол тваўй школы, дарагі сябар, дадуць новыя парасткі адраджэння, карані засталіся ў роднай зямлі.

Віталь Гарановіч нарадзіўся ў 1952 г. у вёсцы Ермакі Маладзечанскага раёна Менскай вобласці. Па сканчэнні сярэдняй школы служыў у войску, пэўны час працаваў у друкарні выдавецтва «Вышэйшая школа». У 1977 г. скончыў філалагічны факультэт Менскага педагогічнага інстытута імя Горкага. Затым жыў на Глыбочыне. Працаваў настаўнікам, дырэкторам вясковых школ.

З 1983 па 2004 гады – дырэктар сярэдняй школы №3 г. Глыбокае. Пры ім адукацыйная установа атрымала статус узорнай беларускай школы.

моўнай школы, найбольш прэстыжнай у райцэнтры. Выдатнік асветы.

З 2004 г. быў старшынём райкаму прафсаюзу работнікаў адукацыі і навукі. Аўтар гімну абласной арганізацыі прафсаюзу.

Паэт, аўтар зборнікаў «Беразечча» (1997), «Свято блакіту» (2002), «Саракі» (2007), «Нараджэнне вады» (2011). Прынцыпова заставаўся сябрам Саюза беларускіх пісьменнікаў.

Здаецца зусім нядайна, у верасні, мы былі разам на VIII асамблеі ТБШ у Менску, слухалі хвалюючое выступленне Вітала Рыгоравіча аб асветніцкай дзейнасці на Глыбочыне, а цяпер смуткуем аб незваротнай страце і выказываем шчырыя спачуванні родным, сябрам, калегам і вучням.

Канцылярыя Рэспубліканскага грамадскага аб'яднання «Таварыства беларускай школы»

Віталь Гарановіч

Запавет нашчадкам

Для кожнага ў свеце і сонца, і зоры,
І неба блакіт, і віетроў перазовы.
Крыніцы спатольней сама чысціня,
Зямное імгненне пражылага дня.

Цані, чалавечка, усё на зямлі:
Снягой сыпчакі, сілу грому з маланкай,
Бяскрайнасць пустыні, бакенаў агні,
Як толькі прачнешся штодня ты на ранку.

Ты самы шчаслівы – жывеш на зямлі
І маеш сяброў, табе роўных і родных.
І мову, як водар паветра, цані,
Нашчадкам, як дар, передай яе годна.

Маці Зянона Пазняка пахавалі ў Суботніках

- Такая асаба, як Зянон Пазняк, дзякуючы якому Беларусь прыйшла да незалежнасці, была, у першую чаргу, сфармаваная маці – Ганнай Яўхімаўнай. Бацька Зянона Пазняка загінуў на фронце ў 44-м годзе. Увеселі клопат пра сына лёг на яе плечы.

Пахаваная Ганна Яўхімаўна Пазняк была пад бел-чырвона-белым сцягам, побач са сваім бацькамі.

Згадваючы маці і свае дзіцячыя гады, Зянон Пазняк пісаў так: «Асяроддзе, у якім праходзіла маё дзяцінства, – эста асяроддзе віленскіх і суботніцкіх бацькавых (загінуў на фронце ў снежні 1944-га) і матчыных сяброў. Яны часта збіralіся ў нас. Маці ставіла на стол патэфон, слухалі музыку і размаўлялі. Я любіў гэтыя зборкі. Мне падабалася слухаць, пра што яны гаварылі: пра вайну, пра Вільню, пра даваенны час, пра бацьку і дзеда Яна, які выдаваў "Крыніцу" (у 1939 дзеда Яна арыштавалі і забілі бальшавікі).

Чытаць я навучыўся ў пяць гадоў, і бабуля "Маня" (Марыя Адамаўна) казала мне, што калі я вырасту, яна прывяže з Вільні кнігі дзеда Яна, і я прачытаю пра ёсё. (Бібліятэцкі дзеда я так і не

знайшоў – НКВД знішчыў дзвавання). А маці паказвала мене "Зорачку" (дзіцячы дадатак да "Крыніцы") і чытала адтуль надрукаваныя школьнія вершы дзядзькі Яся (мамінага брата), што загінуў у савецкім танку ў 1945-м: Усюды ціха, усюды сумна, Палі пустэчуя ляжаць, І журавелькі ў паднябесі – Абсяг,

што вокам не абняць.”

Сакратарыят ТБМ, рэдакцыя газеты “Наша слова” выказываюць шчырыя спачуванні шаноўнаму Зянону Станіслававічу з нагоды напаткайшага яго гора.

Будзем спадзявацца, што не за гаромі той час, калі Зянон Пазняк сам зможа прамовіць сыноўскую “Даруй” перад магілай маці ў Суботніках.

Вечарына памяці Якуба Якубоўскага

Вечарына адбывалася пры перапоўненай аўдыторыі, удзельнікі прывіталі Алена Анісім, якая адкрыла імпрэзу і адзначыла, што яна праводзіцца Таварыствам беларускай мовы ў межах кампаніі “Будзьма”. У адпаведнасці з традыцыяй беларускіх татар на пачатку Мустафа Канапацкі прачытаў маліту – ясін на ўспамін аб Якубе Якубоўскім.

Далей рэй вялі беларускі пазіт Яўген Гучок і да-следчыца гісторыі і культуры беларускіх татар Разалі Александровіч. Яна нагадала аб цікавым гісторычным супадзенні – Якубоўскі нарадзіўся ў 1932 годзе, калі ў Вільні пад рэдакцыяй Леона-Наймана-Мірзы Крычынскага пабачыў свет “Rocznik tatarski” – першое выданне для татараў на землях былога ВКЛ. Так што дзейнасць Якуба Якубоўскага як стваральніка квартальніка “Байрам. Татары на зямлі Беларусі” была як бы перад-

шы Рыгера Барадуліна, Яўгена Гучка, пераклады Міхася Маліноўскага, хоць і амбяркоўваліся сурэзныя пытанні, але гэта надавала дзеі лірычны настрой.

Міхась Міхайлавіч у сваім выступе распавёў пра сяброўства і дапамогу Якуба Адамавіча ў яго выдавецкіх спраўах, падараваў сям'і свае кнігі, у якіх ёсць успамін пра Якубоўскага.

Мастак Алеся Цыркуноў прэзентаваў створаны з нагоды 80-х угодкаў з дня народзінаў партрэт Якуба Якубоўскага, на якім усе ўбачалі ўзімі, светлы, духоўны вобраз шляхетнага інтэлігента, які з надзеяй углядаеца ў будычыню, а за ім на старожытным мізары пакаленні продкаў, што палеглі на зямлі беларусаў у змаганні за яе волю, з постасцю прывіда, які нагадвае Вялікага Беларуса, што ўсё яшчэ блукае ў пошуках лепшай долі.

Выказваліся з успамінамі таксама сябры, што вучыліся разам з Якубам Адамавічамі ў ўніверсітэце, цяпер самі выкладчыкі ўніверсітэту – Анатоль Лепешаў і Ядвіга Аношка, калега па энцыклапедыі Галія Фатыхава, якую шанаваў Якуб як адзінаверку. Гісторык і старшыня суполкі “Спадчына” Пётр Русаў зацікавіўся на быткамі Якубоўскага як да-следчыца беларуска-татарскіх дачыненняў на Беларусі, Зарына Канапацкая распавяла пра сяброўскую супрацу яе бацькі Ібрагіма Канапацкага і Якуба Ядамавіча.

Многімі цікавымі успамінамі аб сяброўстве з Якубам Адамавічам падзяліўся Яўген Гучок.

На заканчэнні вечарыны прагучалі гімі беларускіх татар на слова Якуба Якубоўскага “Мы з Іманам жывем на зямлі Беларусі”, музыку да якога напісала татарскі кампазітар Дзінтар Мазітава з Ліды ў сяве 12 гадоў.

Наш кар.
(Працяг тэмы на стр. 4.)

Жыццёвы шлях Якуба Адамавіча Якубоўскага

20.04.1932 - 14.09.1998

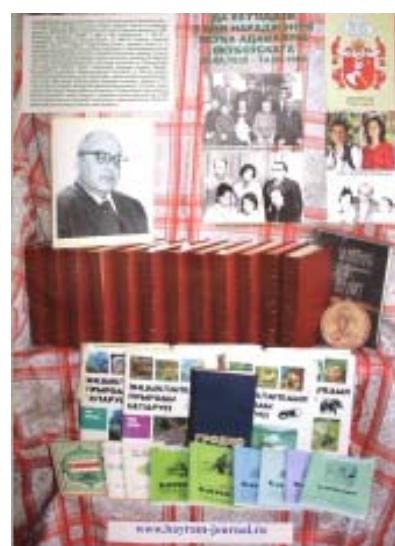
Памяць пра чалавека -
у яго словах і справах. У словах
чалавек імкненца выказаць
свае мэты, надзеі, жаданні, а
справы - гэта зробленае, тое,
што яму ўдалося ўласціць, у
чым ён рэалізаваўся. Калі спра-
вы накіраваныя да высокіх мэт,
служаць развіццю грамадства,
духоўнасці, калі ў аснове гэтых
дзей ахвярнасць, то іх творца -
Асоба. У Якуба Якубоўскага
быў талент арганізоўваць сваё
жыццё дзеля высокай мэты.
Была здолнасць падпарадкоў-
ваць гэтай мэце навакольны
абшар і тых, хто насяляе яго -
родных, блізкіх, сяброву, знаё-
мых і малазнаёмых людзей. Быў
талент заходзіць цікаўных лю-
дзей і прыцягваць іх да сваіх
спраў. Былі добраўпрыстой-
насць, працавітасць і бескарыс-
лівасць.

Якуб (Куба) Якубоўскі нарадзіўся ў вёсцы Камай Паставскага раёна Віцебскай вобласці. Ён вырас другім сынам з чатырох у татарскай сям'і Раісы Хасенеўны і Адама Мустафавіча. Пры Польшчы скончыў два класы, таму ўмеў чытаць і гаварыць на польскай мове. У той Камайскай школе выкладалі Закон Божы, і татарскіх дзяцей, як і габрэйскіх, ксёндз адпускаў з урокаў, але Якуб часта заставаўся ў класе, таму ведаў “Ойча наш” і іншыя малітвы.

Вайна прынесла няшчасце ў сям'ю Якубоўскіх. У 1943 годзе ўзімку падчас бою партызан з нямецкім гарнізонам у Камаях згарэла хата, кароўка ў адрыне і ўсё нажытаяе. Сям'ю прытулілі далёкія сваякі-татары. Праз некаторы час перабраліся ў мястэчка Відзы на Браслаўшчыну, у старую хату сваякоў маці. Прыйзвысленны Заходній Беларусь ад фашысцкіх захопнікаў ішлі ўпартыя бай, фронт не раз каціўся праз мястэчка. Хлапчукі былі неабачліві і часта траплялі ў небяспечныя сітуацыі: аднойчы куля зачапіла скронь Якуба, пралящеўшы міма...

У 1944 годзе ізноў пайшоў у школу, у 5-ты клас. Абпаленая вайной падлеткі да вучобы ставіліся вельмі супр'єзна, вучоба для іх была найважнейшым справай. Якуб адрозніваўся зацятасцю і меў выдатную памяць. Незадоўга да заканчэння дзесяцігодкі юнак страпіў зрок на левае вока - бяльмо закрыла зренку. Гэтае няшчасце моцна паўплывала на фармаванне яго харектару. Тады ён вызначыў для сябе першую звышзадачу: не адставаць ад здаровых таварышаў у набыцці ведаў і культурнымі развіцішчі.

Пасля школы сямены акаличнасці вымусілі пайсці зарабляць свой хлеб і дапамагаць сям'і. Працаўаў з 1949 года ў розных школах Відзайскага раёна піянерважатым і настаўнікам у малодшых класах. Пачаў завочна вучыцца ў Менскім настаўніцкім інстытуце і скончыў яго ў 1955 годзе як настаўнік гісторыі. За гады настаўніцтва шмат чытаў, сістэматычна асвойваў поўныя зборы твораў Драйзера, Сервантэса, Льва Талстога, Дастаеўскага і іншых. Захапіўся эсперанта і стэнаграфіяй. Трэніраваў памяць,

кага кіраўніцтва, мінімальнага адміністравання і бюрократызацыі, што зацвердзіліся не без упльыву Пяцруся Броўкі, вельмі спрыялі паспяховай працы. І такі факт, што галоўны рэдактар займаў кабінет Якуба Коласа, таксама дапамагаў наладжванню паспяховай працы, таму што кожны, хто ішоў на вялікі дыван у Коласаўскім кабінце, пачуваліся спадчыннікамі справы Вялікага Пясняра.

Перспектывы ўдзелу ў справе стварэння першай беларускай энцыклапедыі захапілі поўнасцю. У парадуннанні з імі аспіранца-дысертацыйныя справы здаліся дробязнымі, меркантыльнымі, яны былі забытыя. Якуб Адамавіч па ведах і досведу навуковых даследаванняў быў добра падрыхтаваны для энцыклапедычнай працы. Ен патрапіў у свой Лёс: у патрэбны час апінуўся ў патрэбным месцы.

І поспехі радавалі, жыццё перацякала ў тамы энцыклапедычных выданняў. Спачатку 12-томавая ўніверсальная БЕЛСЭ, за якую разам з калегамі ў 1976 годзе атрымаў званне лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР “За заслугі ў адраджэнні нацыянальнай самасвядомасці і культуры беларускага народа”. Сярод іншых выданняў любімым стварэннем Якуба Адамавіча была пяцітомная “Энцыклапедыя прыроды Беларусі” (ЭПБ), бо ў ёй удалося ўвасобіць сваё бачанне энцыклапедычнага выдання аб прыродзе рэгіёна. Гэтая энцыклапедыя падрых-

Інші співзаписав падрібні тутовласа разам з редакцыйй бялогії, загадваў якой у той час зямля Якуба Н.А. Дзісько. За пяць гадоў, пакуль стваралася энцыклапедыя (выйшла ў 1983 - 1986 гадах), лепшыя навукоўцы - геолагі, географы, эколагі і біёлагі з навукова-даследчых, акадэмічных і вышэйших вучэбных установеў Беларусі - былі аўтарамі гэтага выдання. Фактычна, ЭПБ адлюстроўвае стан беларускай прыродазнаўчай навукі ў сярэдзіне 1980-х гадоў XX стагоддзя. Пасля быў іншы выданні, усяго больш, чым у 30 энцыклапедычных тамах стаіць імя Я.А. Якубоўскага як загадчыка редакцыі.

Энцыклапедычны перыяд жыцця Якуба Адамавіча доўжыўся 35 гадоў. Менавіта на яго прыходзяцца ўсе гады вучобы ў ВНУ. Займацца ўдасканаленнем сваёй адукцыі і ўвесь вольны час прысвячаць

набыццю ведаў было стылем яго жыцця. Клопаты аб здароўі лічыў прыметай благога тону. З часам назапасілася стомленасць, адчуваўся душэўны дыскамфорт, як звычайна здараецца пры набліжэнні пенсійнага веку. А тут яшчэ ў 1989 годзе на руках у Якуба памірае старэнькая маці, якая апошнія 10 гадоў жыла ў доме сына. У той жа час Якуб Адамавіч добраахвотна адмовіўся ад пасады загадчыка рэдакцыі на карысыць маладога калегі. Гэты ўчынак здзіў і таварышаў па рэдакцыі і начальства, таму што ніхто не напракаў яго, што не спраўляецца з абавязкамі.

Аднак крыйісны стан духу было нядоўгім. У канцы 1980-х – пачатку 1990-х гадоў адкрылася магчымасць нацыянальнага адраджэння беларусаў і іншых народаў, якія жывуць на нашай зямлі. Якуб Адамавіч заўсёды падкрэсліваў, што ён татарын, ніколі не хаваў гэтага. У 1989 годзе ён пазнаёміўся з адукаваным татарынам, дацэнтам педінстытута Ібрагімам Барысавічам Канапацкім. Гэтае знаёмства стала вызначальным у далейшым жыцці. Якуб Адамавіч знайшоў сабе не толькі паплечніка і аднадумца ў татарскіх спраўах, але і вернага сябра. Разам абмяркоўвалі планы працы па адраджэнні культурнага і рэлігійнага жыцця ў татарскіх грамадах Менска, Менскай вобласці і ўсёй Беларусі. Шукаль зацікаўленых у гэтай справе татараў, абаваліся на сяброўскую падтрымку ў асяроддзі беларускай інтэлігенцыі, наладжвалі сувязі з татарамі ў Маскве, Казані, Крыме, Літве, Польшчы, са студэнтамі-мусульманамі з арабскіх краін, якія вучыліся ў Менску. Марылі аб аднаўленні Менскай мячэці і

інших разбураных мусульманскіх храмаў, ба да таго часу заставалася адзіная ў Беларусі мячэць у Іўі Гарадзенскай вобласці. Як асабістую трагедыю ўспрынялі акт нядаўнага вандалізму - знішчэнне менскага мізара (татарскіх могілкаў) і падрыхтоўкі на яго месцы пляцоўкі для спартовага будынка.

І неўзабаве з'явіліся першыя поспехі ў татарскім руху. У 1990 годзе было створана Таварыства татараў-мусульман Беларусі "Аль-Кітаб", презідэнтам якога абрали дырэктара гімназіі Абубекіра Шабановіча, а віца-презідэнтамі - І.Б. Канапацкага і Я.А. Якубоўскага. У красавіку 1991 года выходзіць першы нумар штоквартальнага часопіса гэтага таварыства "Байрам. Татары на зямлі Беларусі" на беларускай мове. Якуб Адамавіч сваё месца і свае мэты ўвогуле справе беларуска-

у вогулे справе беларуска-
татарскага адраджэння ў той
час звязваў з гэтым часопісам,
складальнікам і рэдактарам
якога ён быў. Выдаваўся тады
часопіс на асабістых сродкі
Ібрагіма Канапацкага і Якуба
Якубоўскага.

Да моманту сыходу на
пенсію ў 1992 годзе былі зной-
дзеныя прывабныя мэты ў

нія або складзеня ім, немагчыма, таму што ён лічыў недапушчальным пазначыць, што іх рыхтаваў Я. Якубоўскі. Усё жыццё Якуб Адамавіч прытрымліваўся правіла, што свае добрыя справы мусульманін не павінен афішаваць. Калі ён рабіць іх таемна і бескарысліва, то яны прыносяць людзям больш ладра.

больш дара.

Аднак сваю грамадзянскую пазыцю не хаваў. Выказваў яе і ў гарачай прамове на мітынгу ў абарону волі чачэнскага народа падчас першай Чачэнскай вайны, і ўдзелам у іншых мітынгах апазыцыі, на якіх звычайна трymаў у руках бел-чырвона-белы, з паўмесяцам пасярэдзіне, сцяг беларускіх татараў, і наўмыснай адсутнасцю на афіцыйных урачыстасцях з нагоды 600-годдзя пасялення татараў на землях Вялікага Княства Літоўскага, чакаючы якіх-небудзь непрерэменнасцю ад афіцыёзу. Так яно і атрымалася: на тых урачыстасцях не гучала беларуская мова, што было вельмі балоча Якубу Адамавічу.

Якубу Адамавіч.

Праца над часопісам

захоплівала, хоць ён і імкнуўся

часам вyzvalіцца ад яе на

карысць энцыклапедычнай.

Але да апошніх дзён Якуб Ада-

мавіч не пакінуў гэтай справы.

Дасягненні і недахопы гэтай

дзеянніасці грунтоўна даследа-

ваў паважаны прафесар Леанід

Лыч

Львіч. Якуб Адамавіч був вельмі щасливі, коли знаміниті гісторик А. Грыцкевіч і мастак А. Белы їручали йому саму дараагую ў жыцці ўзнагароду “За выданне на беларускай мове квартальника беларускага таварыства татараў-мусульман “Байрам” і актыўны ўдзел у татарскім і беларускім нацыянальна-культурным адраджэнні” - медаль Міколы Шчыкацкіх і адпаведны дыплом з занясеннем імя Якубоўскага ў кнігу пашаны “Рупліўцы твае, Беларусь”. Было гэта 22 сакавіка 1998 года.

22 сакавіка 1998 года.
У красавіку 1998 года
Якуб Адамавіч дадрукаваў на
хатній друкарскай машынцы
апошнюю страницу словацкіс
для “Энцыклапедычнага даве-
дніка для татараў Беларусі”,
10000 тэрмінаў з дэфініцыямі,
адкінуўся ў крэсле і сказаў:
“Усё! Выканай!”

Усе! Выканай!
Усе справы былі пры-
ведзеныя ў парадак, мэты да-
сягнутыя. Можна было адпа-
чыць упершыню за многія
гады. Аднак наканавана было
іншае... Хутка і загадкава па-
чала прагрэсаваць хвароба,
дыштназ прагу чаў у канцы
пілена як прысул.

Сябрь-мусульмане з вялікім ўшанаваннім пахавалі Якуба Адамавіча на стараўжтынным мізары ў Смілавічах, пад векавой хвояй, якая шуміць аб вечнасці над яго апошнім прытулкам. Ля магілы, аблкладзенай па татарскім звычай беларускай каменішчам, сядзе і

кімі каменчыкамі, сцяжынка, і
кожны мінак спыняеца тут.
Хто можа, прамаўляе малітву,
хто проста маўчыць у задумен-
насці, прачытаўшы на надма-
гіллі “Алаху належым і да яго
вяртаемся”.

Паволе
ны Якубоўскай.

Гаяны Якубовской. (З нязнач. скаротамі.)

Наталля Мікялевіч, Антон Янкоўскі

Гісторыя Нацкай парафіі ў дакументах і фотаздымках

(Пачатак у
папярэднім нумары.)

Новы касцёл быў пабудаваны калі старога ў 1909 г. Будаваўся на сродкі парафіян. Будавалі яго 10 год. Будоўляй кіраваў толькі адзін майстар, таксама некалькі парапіян было пры ім, каб падаваць патрэбны для працы матэрыйял. Аднак імя гэтага майстра невядома. Да працы пры будаўніцтве касцёла былі вызначаны вёскі на кожны дзень. Цглa для будоўлі выраблялася пры касцёле на спецыяльна арганізаваным для гэтай мэты малым прадпрыемстве. Майстар, які

закладаў цэглу, паводле векавічнай легенды да раствору дадаваў яйкі, якія павялічвалі трываласць раствора. На зіму сцены касцёла прыкрываліся саломай, каб не патрэскаліся ад вады і марозу. Калі сцены павялічыліся на значную вышыню, цэглу даносілі па прыступках зробленай для гэтай мэты эстакады.

Як было сказана вышэй, будаўніцтва касцёла скончылася ў 1910 г. Гаворачы аб унутраным выглядзе касцёла, трэба зазначыць, што валікі алтар быў размешчаны ва ўсходнім кірунку, сцены касцёла былі добра атынканыя і

пафарбаваныя. Вяртаючыся да прэзбітэрыюма, трэба заўважыць, што на сценах над алтаром майяр, імя якога, на жаль, не захавалася, намаляваў постасці чатырох евангелістаў.

Цяпер разгледзім касцёл адносацца яго архітэктуры, аналізуочы найважнейшыя архітэктурныя элементы. Адразу ва ўступе трэба зазначыць, што касцёл быў пабудаваны з чырвонай цэглы, у неагатычным стылі з дзвінімі вежамі. Касцёл быў пакрыты цынкаванай бляхай. Вежы ўносяцца на вышыню 33 м., заканчваюцца сіміметровымі крыжамі, якія бачны на даволі

была выканана ў гатычным стылі, як і вежы. Сама сігнатурка зроблена з цэглы і пакрыта цынкаванай бляхай. На сігнатурцы змешчаны звон, у які звоніць пад час паднісення. Касцёл звонку не атынкаваны. На фасадзе паміж дзвінімі вежамі была змешчана ў невялікай нішы, якая знаходзіцца на 3 м. над галоўным уваходам у касцёл, фігура Пра-святой Дзевы Марыі Бязгрэшнай натуральнай велічыні. Ганкі выкананы з цементу, іх пяць. Найбольшы з іх знаходзіцца пры галоўным уваходзе, мае дзве прыступкі. Адзін з ганкаў знаходзіцца на паўднёвым баку касцёла недалёка ад галоўнага уваходу. Два наступныя ганкі размешчаны ў цэнтры касцёла з паўднёвага і паўночнага бакоў. Кожны з іх мае, як і ганак пры галоўным уваходзе, дзве прыступкі. І апошні ганак, які вядзе ў захрыстыі, з паўночнага боку мае чатыры прыступкі, выкананыя, як і папярэднія ганкі, з цэглы.

Акрамя ўжо ўпамянутага акна, якое знаходзіцца над галоўным уваходам, касцёл мае яшчэ 18 вокаў. З кожнага боку па чатыры акны, кожная захрыстыя мае па трох акнах на першым паверсе, і па трох на другім паверсе. Прэзбітэрыюм таксама мае два акны вялікія і адно круглае меншае ў цэнтры.

Калі гаварыць аб усіх дзвярах, якія вядуць унутр касцёла, то ўвайсці ў касцёл можна праз галоўны уваход і праз захрыстыю. Уваходзячы ў касцёл, трэба звірнуць увагу на то, што ўсе дзвёры харарактэрныя многімі агульнымі элементамі. Пры тым усе дзвёры, апрача галоўных, амаль ідэнтычныя адносна стылю і матэрыйялу, з якога яны былі выкананы. А выкананыя яны ўсе з дубу і маюць колер натуральнага дрэва і забяспечаны ўнутрнімі замкамі. Уваходзячы праз галоўную дзвіну ў касцёл, трапляем у сенцы, тут знаходзіцца каменная кафель са свяночнай вадой, а над ёй змешчаны

Фігура Пра-святой Дзевы Марыі Бязгрэшнай

Крыж з драўлянай фігурай Пана Езуса, крыху далей знаходзіцца дошка фэстай, устаноўленая ў сцяне касцёла. З левага боку сенцаў ёсьць уваход, які вядзе на хоры. Ідучы па прыступках, трапляем на хоры. На хорах прыцягваюць увагу арганы, яны былі выкананы з механічнай передачай. У 1987 г. кс. Ян Пяцион наладзіў з дапамогай электрыка электрычную передачу. Уваходзячы з сенцаў унутр касцёла, а сразу бачым, што касцёл мае трох нефы: галоўны і два бакавыя, раздзелены з кожнага боку чатырма філёрмі. У кожным бакавым нефе знаходзяцца па дзве спавядальніцы. У галоўным нефе змешчаны лаўкі. У правым нефе касцёла знаходзіцца гrot Маці Божай з Лурдэс. У канцы бакавых нефаў знаходзяцца алтары. Алтары збудаваны ў раманскім стылі ў 1933 г. за кошт Элеоні Ізварцэвіч. У левым баку знаходзіцца алтар Пра-святой Дзевы Марыі, дзе змешчана фігура Маці Божай, якая была выканана амаль у натуральны рост. У верхній частцы гэтага алтара змешчаны абрэз св. Тарэсы. Алтар таксама мае табэрнакулум. З аднаго і другога боку алтара пастаўлены невялікія фігуры св. Антонія і св. Юзафа. У правым баку касцёла алтар Найсвяцейшага Сэрца Пана Езуса, на гэтым алтары знаходзіцца абрэз "Сэрца Пана Езуса". У верхній частцы алтара ўсталяваны абрэз св. Яна Хрысціцеля. Алтар таксама мае табэрнакулум. На сценах бакавых нефаў размешчаны стація крыжовага шляху. Касцёл аддзелены ад прэзбітэрыюма балюстрадай. Падлога ў прэзбітэрыюме выкладзена паркетам у 1990 г. пры кс. Яну Пяциону. У прэзбітэрыюме знаходзіцца алтар, на якім спраўляецца святая імша. Каля алтара ў левым баку знаходзіцца драўляная купель. На ўзвышенні, якое мае дзве прыступкі, знаходзіцца галоўны алтар у гатычным стылі. За алтаром ёсьць праход, дзе вернікі пад час свята моляцца, абыходзячы на каленах вакол алтара. У верхній частцы галоўнага алтара ёсьць абрэз Пра-святой Дзевы Марыі Святога Зачацця, які застаўся са старога касцёла. Крыху ніжэй змешчана фігура Пана Езуса ў рост чалавека, у белым убранні. Гэтая фігура засланяецца абрэзом св. Юрыя Пакутніка. Гэтая фігура Пана Езуса была ўстаноўлена 29 чэрвеня 1915 г. пад час урачыстасці св. Апастолаў Пятра і Паўла. Па просьбе нацкіх парапіян і пробашча кс. Яна Кузьмінскага, рэктара Віленскай Духоўнай семінарыі, ксяндза К. Любянца была замоўлена гэта фігура ў горадзе Вільні і зроблена пад кіраўніцтвам архітэктара-мастака Антона Вівульскага, які вядомы сваім мастацкім выкананнем помніка "Грунвальд" у Кракаве.

Фотаздымак-каляж з выявамі сучаснага касцёла, званіцы, народнага дома, былога плябанія

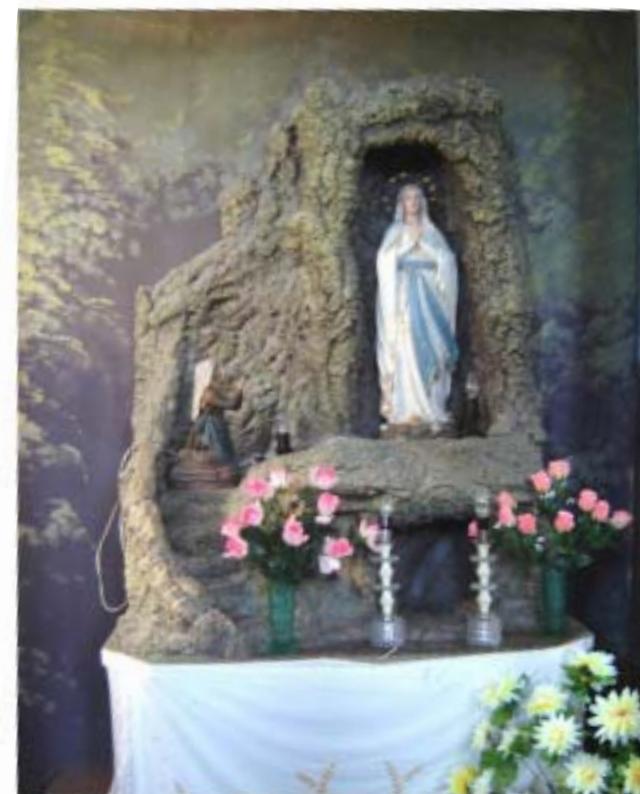
Унутраны выгляд касцёла

Арганы

вялікай адлегласці. Гэтыя крыжы вельмі выдзяляюцца ў прыгожы сонечны дні, заклікаючы людзей да касцёла. Кожная вежа мае па чатыры невялікія акцэнты, павернутыя ва ўсе бакі свету.

На франтальнай сцяне касцёла, якая злучае гэтыя дзве вежы, размешчаны акруглыя вокны, так званыя "ружкі". Гэтыя вокны маюць у сярэднім 2 з паловай метры, былі выкананы з каляровага шкла і ўтвараюць кветку. Уесь касцёл меў чырвоны дах з бляшанымі рынкамі. На месцы прэзбітэриюма на даху пабудавалі сігнатурку, якая таксама

Гrot Маці Божай з Лурдэс

Наталля Мікялевіч, Антон Янкоўскі

Гісторыя Нацкай пафаріі ў дакументах і фотаздымках

Пад кірауніцтвам таго ж кс. Карабя фігура была пакладзена ў драўляную скрыню і прывезена па чыгуначнай каляі на станцыю Беняконі (далей везлі на конях). Прывёз яе ў Начу Пётр Тамулевіч з вёскі Кавалькі. І была яна ўнесена 28 чэрвеня раніцай у прысутнасці ксендза-пробашча Кузьмінскага і яго вікарья Зінкевіча, а таксама ў прысутнасці нацкіх пафаріян. 29 чэрвеня у прысутнасці высланага кірауніком Віленскай Архідыяцэзіі пратэнтарыя Апостальскага ксендза Міхалевіча, ксендза К. Любянца, а таксама пробашча Кузьмінскага, вікарья ксендза А. Зянкевіча, радуньскага пробашча ксендза В. Кахранскага і яго вікарья ксендза П. Кручукага, дубіцкага пробашча ксендза Паўлюшскага,rudнянскага ксендза-пробашча С. Місевіча, эйшышскага ксендза Малішэўскага, каляніцкага ксендза Мінцэвіча, а таксама ў прысутнасці нацкіх пафаріян

фігура была распячата і вынятая з драўляной скрыни. Працэсія і вельмі ўтрачыста была занесена да вялікага алтара. Затым кс. Любянец прамовіў казанне для сабраўшыхся ў вялікай колькасці пафаріян. Тым жа ксендзам эта фігура была пасвячана, затым працэсія абышлі з этад фігурай навокал касцёла і затым установілі яе на вялікі алтар, дзе яна знаходзіцца па сённяшні дзень.

Крыху ніжэй гэтай фігуры змешчаны крыж над табэрнакулам, дзе захоўвацца Найсвяцейшая Цела Нашага Збаўцы. З аднаго і другога боку алтара, крыху ніжэй, чым фігура Пана Езуса, змешчаны фігуры святых Апосталаў Пятра і Паўла ў рост чалавека. У прэзбітэрыёме з аднаго і другога боку дзверы, якія вядуць у захрыстыі. Адразу ад алтара налеву капланская захрыстыя, дзе захоўваюцца літургічныя ўбранні, касцельная бялізна, літургічны посуд. У

процілеглай захрыстыі захоўваюцца рэчы, якія патрэбны для працэсіі. У гэтай захрыстыі ёсьць выхад на двор. На касцельных могілках пахаваны ксендз-пробашч Часлаў Дабувіч, які памёр у лістападзе 1950 г. Касцельны пляц складае 1 га. Агароджаны ён каменным муром, які зверху пакрыты цементам. Могілкавая брама аркападобнай формы. Па правым баку ад брамы знаходзіцца магіла беларускага гісторыка, краязнаўцы і археолага Т. Нарбута. Пры касцёле на могілках належна і даваў добры прыклад людзям, як павінен паводзіць сябе кожны хрысціянін. Прысвятаў многа часу малітве ў касцёле. Заўсёды быў гатовы прыйсці на дапамогу кожнаму чалавеку. Апекаваўся над людзьмі беднымі і сіротамі. Стараўся, каб у пафаріі не было бедных і не было злачынстваў. Ніхто аб ім ніколі не сказаў нічога дрэнага. Паважалі яго як асобу святую.

У пафаріі чацвёра молікаў, адны ў Начы і троє ў іншых вёсках пафарії. Такі знешні і ўнутраны выгляд касцёла ў Начы.

Знойдзены таксама дакумент поўнай рэвізіі Нацкага касцёла ад 1925 года.

ДУХОЎНЫ ПАСТАРЫ IХДЗЕЙНАСЦЬ

У пафаріі, як і ва ўсіх католіцкіх касцёлах, паставы належна пасвілі сваіх авечак. Праўда, ніякога ёсьць звесткаў аб духоўных паставах і іх дзейнасці.

Існуе ўпамінанне пра ксендза, які пабудаваў касцёл у 1756 г. – ксендз Юзаф Кунчукі. Аб астатніх жа ксяндзах, якія працавалі да 1901 г., ніякіх звесткаў не засталося. У часы працы Адама Сакалоўскага быў пабудаваны новы мураваны касцёл у 1909 г. Ксендз А. Сакалоўскі працаваў у 1901-1909 гг. Нарадзіўся ў 1837 г., а ў 1861 г. атрымаў капланскую пасвяченне. Яму ў дапамогу быў прысланы вікарый ксендз Рох Геляжунас у 1902 г.

У 1909 г. абслугоўваў пафарію ксендз Ян Кандзевіч. Нарадзіўся ў 1877 г., атрымаў капланскую пасвяченне ў 1903 г. Працаваў у Начы да 1912 г. Яму ў дапамогу быў прысланы З снежня 1909 года ксендз Эмунд Янкянец.

З 1912 г. апекуном пафаріі стаў ксендз Ян Кузьмінскі. Вікарым быў Альфонс Зянкевіч. Гэты каплан меў вельмі вялікі маёнтак, больш як 50 га зямлі, многа сенажація, вялікі лес, сажалку недалёка ад плябаніі. Валодаў вялікай гаспадаркай. Дапамагалі яму ў гаспадарцы парабкі, а яго родны брат кіраваў гэтай гаспадаркай. Гаспадыня была яго родная сястра. У пафаріі быў такі выпадак: адзін мужчына служыў у літоўскай паліцыі, але быў сцяты шабляй польскага жаўнера, пакінуў дома двух сыноў-сіротаў, таму што маці іх памерла яшчэ раней. Ксендз Кузьмінскі прыняў гэтых няшчасных дзяцей да сябе як дзяцей духоўных. Выхаваў з іх добрых людзей. Адзін стаў ксендзам, а другі адвакатам. Таксама выхоўваў

дзвюх дзяўчынак, якія былі сіротамі.

Ксендз Кузьмінскі вызначаўся вельмі жывой верай. Арганізаваў у пафаріі “Гурток Ружанцовы”. Да яго належалі жанчыны, мужчыны і моладзь. Заўсёды штомесяц кс. Кузьмінскі праводзіў з імі сходы і пра маўляў для іх канферэнцыі. Кожны месяц у вызначаны дзень наведаў хворых на пафаріі, спавядаў іх, надзяляў іх Святым Сакрамантам. Ксендз Кузьмінскі выконваў свае абавязкі належна і даваў добры прыклад людзям, як павінен паводзіць сябе кожны хрысціянін. Прысвятаў многа часу малітве ў касцёле. Заўсёды быў гатовы прыйсці на дапамогу кожнаму чалавеку. Апекаваўся над людзьмі беднымі і сіротамі. Стараўся, каб у пафаріі не было бедных і не было злачынстваў. Ніхто аб ім ніколі не скозаў нічога дрэнага. Паважалі яго як асобу святую.

У 1928 г. яго адправілі ў пафарію Даўгялішкі, што на Літве.

У 1928 г. у пафаріі Нача працаваў духоўным паставам ксендз Казімір Шылэйка. Нарадзіўся ў 1886 г., атрымаў капланскую пасвяченне ў 1909 г. Прыбыўши ў пафарію, вельмі клапаціўся аб добрай арганізацыі пафаріі. Асаблівымі кlopataмі атачаў каплан моладзь. Для таго, каб моладзь пафаріі мела месца для спатканняў, а таксама на танцы і інш., ксендз працаваў 8 га зямлі і пабудаваў “Народны дом”. Калі мясцовай ўладе запатрабавала, каб маладыя браў шлюб толькі ў гмінах, кс. Шылэйка сказаў, што касцёл важней, чым дзяржава, таму шлюб таксама трэба браць у касцёле. Вельмі клапаціўся аб рэлігійным таварыстве ў пафаріі. Не толькі апекаваўся над ужо існімі рэлігійнымі таварыствамі, але і ствараў новыя Ружанцовыя гурткі. Існавала таксама Таварыства св. Тарэсы ад Дзіцяткі Езуса, Трэці Закон Кармелітанскі. Клапаціўся таксама аб дзяцях-сіротах, якія прыязджалі на канікулы. Дапамагаў таксама службоўцам касцёла: пабудаваў дом для арганіста і закрытыяна. У 1935 г. быў адправілены ў пафарію Свір.

На месца кс. Шылэйкі быў прысланы кс. Вяжбоўскі Стэфан Аляксандар. Нарадзіўся ён у 1879 г., атрымаў капланскую пасвяченне ў 1903 г. У 1907 г. працаваў у пафаріі Бутрымунцы Троцкага дэканату. У Нацкай пафаріі яго дзейнасць прыпала на апошнія гады, у час якіх гэтая тэрыторыя знаходзілася ў складзе Польши. Працягваў ён пафаріскую апеку над рэлігійнымі таварыствамі, якія былі закладзены ў пафаріі. Клапаціўся таксама аб ажыўленні рэлігійнага жыцця, працаваў з дзяцемі і моладдзю. Арганізоўваў прадстаўленні ў Народным доме на Божае Народжэнне і на Вялікдзень.

У 1938 г. быў прысланы ў пафарію кс. Эзэбій Цёлкаўскі. Ен быў прызначаны вікаріем для нацкай пафаріі.

Нарадзіўся ў 1913 г., атрымаў капланскую пасвяченне ў 1938 г. Прыбыўши ў нацкую пафарію, дапамагаў пробыашчу ў дзейнасці паставскай.

Але прыбыў у пафаріі толькі год. 17 верасня савецкае войска ўступіла ў Польшу і пачало займаць тэрыторыю Заходній Беларусі. У гэтай сітуацыі кс. Вяжбоўскі вырашыў уцякніць, т.ш. некалькі разоў публічна крытыкаваў савецкі лад і негатyўныя бакі краіны Саветаў. Ведаючы, што яго за гэта можа пакаць, уцёк у Польшу. Перад уцёкамі сказаў таксама вікарью, што яго можа напаткаць, калі сюды прыйдуць саветы. Ксендз вікарія паслухаваў, і яны разам выехаў з пафаріі.

У 1940 г. быў прысланы ў пафарію кс. Павел-Часлаў Дабувіч. Нарадзіўся ў 1894, атрымаў капланскую пасвяченне ў 1917 г. У 1934 г. працаваў у пафаріи Сакалыны. У нацкай пафарії працаваў духоўным паставам, калі ўжо амаль што год дзейнічала тут савецкая ўлада. Колькі прыкрасі зносяў ад мясцовых улад, якія стараліся ўскладніць яго дзейнасць паставскую. Колькі разоў правяялі кнігі, якія ён меў, шукаючы антysавецкую літаратуру. Абцяжарвалі яго таксама празмернымі падаткамі, якія ён мог выплацаваць толькі з дапамогай пафаріян. Пагражалі таксама, што калі ён будзе аказваць супраціўленне або казаць што-небудзь на савецкую ўладу, то пойдзе “да белых мядзведзяў”. Таксама ў часы ксендза Часлава пачынаеща нямецка-савецкая вайна. Калі нямецкае войска прыйшло на тэрыторыю нацкай пафаріі, ксендз пазябягаў запішнікі канектаў з нямецкімі ўладамі. Кіраваўся развалівасцю пры контактах з немцамі, як і з партызанамі. Некалькі разоў таксама звяртаўся да нямецкага каменданта і прасіў, каб немцы лагодна адносіліся да савецкіх палонных, якія працавалі на рамонце аэрадрома. Дзяцякамі ўлады не дазволіла хавацца на касцельных. У 1993 г. была здзейснена эксгумацыя яго парэшткай па просьбe яго гаспадыні, парэшткі былі перавезены ў Вільню і там перазахаваны.

Пасля смерці кс. Вінажэндзіса доўгі час пафарія была без ксендза. Пасля шматлікіх просьбай савецкія ўлады дазволілі абслугоўваць пафарію ксендзу Аркадзю Вальтасу. Нарадзіўся 21 чэрвень 1916 г. Сярэднюю школу скончыў у Непакалянове. Пайшоў у кляштар у 1933 г. У Львове скончыў філософскую вучобу. Экзамен урачыста здаў 1 лістапада 1937 г. Пасля заканчэння тэалагічнай вучобы ў Кракаве 16 ліпеня 1939 г. атрымаў капланскую пасвяченне.

Яшчэ перед выbuchам вайны па ўказанні начальнікаў падаеца ў Гародню, на пафарію Маці Божай Анёльскай. Кляштар Айцоў Францішканоў, які знаходзіўся пры касцёле, быў забраны пад вайсковы шпиталь. Кс. Аркадзій павінен быў пакінуць кляштар і пасяліцца ў бедным доміку недалёка ад кляштара. Праца ў такіх умовах была нялёткай. Праз пэўны час кс. Аркадзій не мог выконваць афіцыйныя функцыі. Аднак ён не перастаў працаў на карысць вернікаў. Пасля атрымання дазволу ад улад абслугоўвае не толькі вернікаў, якія належалі да яго пафаріі, але і даволі часта падаеца з дапамогай паставскай па-за Гародню.

А таксама пераадольваў вялікую адлегласць, амаль што 100 км, да Начы, каб працаваць верным Навуку Хрыстуса. Прыязджаў раз у месец амаль што два гады ў 1974-1975 гг.

17 снежня 1975 г. Бог прызываў ксендза Аркадзія да сваёй вечнай хвали.
(Заканч. у наст. нумары.)

Галоўны алтар

Алтар Найсвяцейшага Сэрца Пана Езуса

Алтар Прасвятой Дзевы Мары

Юбілей Баранавіцкай каралевы паэтычнага экспромту

Ты вершамі хварэши!
Ты вершамі жывеш!

У Баранавіцкай Цэнтральнай гарадской бібліятэцы імя Валянціна Таўлай 20 красавіка 2012 года адбылася творчая імпрэза “Мой родны край цябе люблю я!” Вечарына мясцовай творчай інтэлігэнцыі была прысвечана юбілею з дня народзінаў баранавіцкай паэткі Раісы Раманчук, аўтаркі зборніка вершаў “Спекя ў дзяцінства” (2003 г.). Свае лірычныя вершы яна ўжо даўно друкуе ў газетах “Экстрым”, “Шаг”, “Наш край”, “Intex-press”, “Зара”, “Літаратура і мастацтва”. Прыгожыя вершы Раісы Раманчук выходзілі таксама ў паэтычных зборніках “Вакно”, “Подыхам адзіным”, альманаху “Гоман”, зборніку паэзіі беларускай літаратуры за 2010 год.

Юбіляршу шчыра віталі Іван Мельнічук – старшыня Берасцейскай філіі Саюза беларускіх пісьменнікаў, Алеся Бакач – кіраўнік творчага аб’яднання баранавіцкіх паэтаў і пісьменнікаў “Святыліца”. Яны высока ацанілі паэтычны талент Раісы Раманчук. Шмат добрых словаў пра творчасць і асобу Раісы Раманчук сказаў расейскі паэт Аляксей Філатов, які сваю ўрачыстую прамову зрабіў па-беларуску, чым вельмі ўразіў прысутных.

Раіса Раманчук не толькі піша прыгожыя вершы, але і актыўна ўдзельнічае ў шматлікіх маладзёжных беларускіх вечарынах, пропагандуе высокую паэзію і родную мову. Тому майстрап паэтычнага слова віталі не толькі настаўнікі, але і вучні СШ № 4 і 20. Яны чыталі з натхненнем не толькі яе вершы, але і спявалі песні на слова Раісы Раманчук. Прыменна ўразіў сваім спевамі як паэт і бард Эдуард Акулін, так і мясцовы вакальна – музичны гурт “Рэтра”. Маладзёны праспявалі дзве песні на вершы Раісы Раманчук “Соль” і “Наш край”. Прыгожыя словаў паэтычнаму таленту і творчаму падыходу да справы спадарыні Раісы выказаў на меснік дырэктор баваўнянага камбіната Анатоль Жытко і шматлікія калегі па працы.

Шчырыя словаў ўдзячнасці ў адрас Раісы Раманчук выказалі паэты Алеся Белы і Алеся Корнеў, гісторык Віктар Сырыца, краязнавец Міхась Маліноўскі, сяброўкі паэтычнага цеху Людміла Шувалава, Браніслава Лапкоўская, Ганна Дарашэвіч, Анастасія Жук, Галіна Ліс, пісьменнік Мікалай Зайцаў. Усе яны адзначалі не толькі патрыятычнасць і ўзнёсласць вершаў, але і майстэрства Раісы Раманчук да паэтыч-

Raissa Ramanchuk

Вучні СШ № 4

Спявае Эдуард Акулін

Galina Lis віншуе юбіляру

нага экспромту, які яна неаднаразова ўдала дэманстравала падчас паэтычнай вечарыны.

Усе ўдзельнікі святочнай імпрэзы былі ў захапленні ад шчырых віншаванняў, лірычных вершаў і прыгожых спевав. Удзельнікі творчай вечарыны зычылі баранавіцкай каралеве паэтычнага экспро-

мту здароўя, любові, натхнення ў паэтычнай і стваральнай дзеянасці на карысць сям'і і Бацькаўшчыны.

Віктар Сырыца,
старшыня
Баранавіцкай Рады

Таварыства беларускай мовы

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная колегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Вінцук Вячорка,
Юрась Каласоўскі, Юля Карчагіна, Леакадзія Мілаш,
Максім Новік, Язэп Палубята, Алеся Петрашкевіч,
Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік,

Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by/>

<http://pawet.net/>

“Гродназнаўства. Гісторыя ёўрапейскага горада”

Самая яскравыя, запамінальныя і важныя старонікі гісторыі Гародні ў выкладанні гарадзенскіх гісторыкаў Алеся Госцева, Аляксандра Дабрыяна, Святланы Марозавай, Андрэя Чарнякевіча пад рэдакцый Біталя Карнялюка і Вячаслава Шведа пад адной вокладкай сабрала выдавецкая ініцыятыва “Гарадзенская бібліятэка”.

Два тыдні таму прэзентацыя выдання “Гродназнаўства. Гісторыя ёўрапейскага горада” прыйшла ў Гарадзенскім абласным палацы творчасці дзяцей і моладзі, днём кніга з’явілася ў продажы ў гарадзенскай кнігарні на вул. Гарнавых (кожт — 80 тысяч).

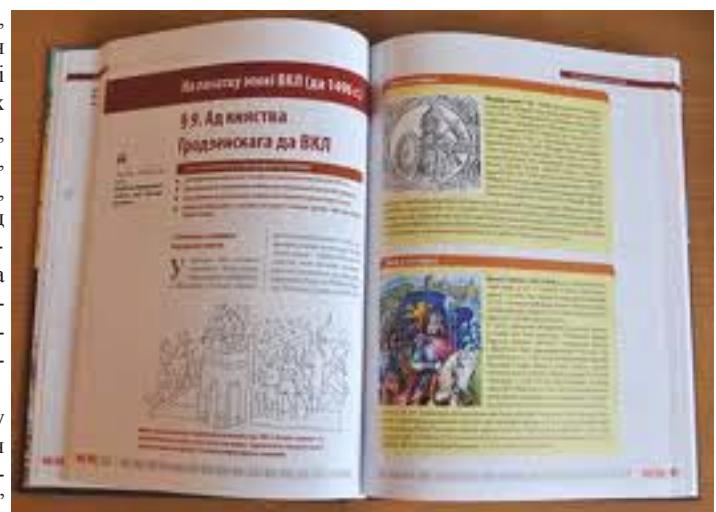
Хаця “Гродназнаўства” і не з’яўляецца афіцыйным падручнікам, кніга выкананая менавіта ў форме падручніка: тэкст падзелены на параграфы, пасля кожнага з іх ёсць пытанні да аблеркавання і заданні.

У кнізе змешчана вялізная колькасць малюнкаў, фотадздымкаў, схемаў, мапаў, копіі дакументаў, іншага ілюстратыўнага матэрыялу.

Выдаўцы тлумачаць гэта імкненнем зрабіць тэксты максімальна даступнымі для сучаснага маладога чытача.

У пошуках ілюстрацыйскага укладальніка давялося пераглядзець ўсе магчымыя прыватныя архівы і калекцыі, дзяякуючыя чаму знайшліся ўнікальныя матэрыялы.

На базе гэтых матэрыяляў “Гарадзенская бібліятэка” запачатковала Цэнтр дакументацый па гісторыі Гародні.

-Далучэнне да мінулага свайго роднага горада, веданне трагічных і славных старонак яго гісторыі робіць сучасных гараджан мацнейшымі, пераконае ў тым, што менавіта яны — гарадзенцы — з’яўляюцца (і з’яўляюцца!) галоўнымі аўтарамі гісторыі Гародні, — піша ў прадмове да кнігі доктар гістарычных навук Алеся Смалянчук. — Гісторы, што складаецца якраз з мараў і ўчынкаў, мужнасці і баязлівасці, любові і нянавісці, гонару і рабалепства, працавітасці і лянаты яго жыхароў. У пэўным сэнсе кожны з нас піша гісторыю свайго горада. Гэта недобходна разумець, каб адчуваць сябе яго Гаспадаром і ўсведамляць уласную адказнасць за яго сёняшні дзень і будучынню.

У трыццаці восьмі параграфах на 330 старонак зміціліся найважнейшыя падзеі гісторыі Гародні, інфармацыя пра сотні гістарычных асабаў, якія спрычыніліся да падзеі гарадзенскай гісторыі,

аповеды пра славутых гарадзенцаў, успаміны сведкаў, апісанні помнікаў дойлідства, спіс літаратуры для тых, хто цікавіцца мясцовай гісторыяй.

Каардынатор “Гарадзенскай бібліятэки” Павел Мажэйка распавядае:

— Мы атрымалі тэксты па гісторыі Гародні да канца 1990-х гадоў, але вырашылі прыгожа скончыць 1991 годам.

Гэта час, калі Беларусь атрымала незалежнасць (у тым ліку і дзякуючы стогадовым намаганням жыхароў Гародні), здабыла свае нацыянальныя сімвалы.

Мы вырашилі, што гісторыя на гэтым скончылася, і началася палітыка. Перыяд пасля 1991 года і ў жыцці Гародні, і ў жыцці ўсёй Беларусі яшчэ патрабуе свайго асэнсавання.

Да гэтых падзеяў мы яшчэ вернемся.

Паводле сайта
“Твой стиль”.

Віктарына

да 130-х угодкаў з дня нараджэння Ўладзіслава Галубка

15 траўня 2012 года споўніцца 130 гадоў з дня народзінаў першага народнага артыста БССР Уладзіслава Галубка. Як паэт і празаік ён друкаваўся ў газете “Наша ніва”. З 1917 года — акцёр і рэжысёр Першага беларускага таварыства драмы і камедіі. У 1920 годзе ў Галубок — кіраўнік Трупы беларускіх артыстаў, якая ў 1926 годзе ператварылася ў Беларускі дзяржаўны ансамбль тэатр.

З нагоды 130-х угодкаў з дня народзінаў нашага земляка Ўладзіслава Галубка Баранавіцкая Рада Таварыства беларускай мовы праводзіць віктарыну і прапануе адказаць на наступныя пытанні:

1. Дзе нарадзіўся Ў. Галубок, і як на малой радзіме ўшанаваў яго памяць?
2. У якіх газетах і часопісах Галубок друкаваў свае літаратурныя творы і ў якіх жанрах літаратуры ён працаўаў?
3. У якім годзе Ў. Галубок стварыў свой тэатр і што Вы ведаеце пра яго дзейнасць?
4. Досвед якіх беларускіх тэатраў

выкарystoваў і развіваў у сваёй сцэнічнай дзейнасці Ўладзіслаў Галубок?

5. Як называўся Рэспубліканскі фестываль аматарскіх тэатраў ў Баранавічах у снежні 1995 года? Якія падзеі адбыліся ў Баранавічах падчас гэтага тэатральнага фесту?

6. Дзе знаходзіцца “Гасцёўня Ўладзіслава Галубка”, і што Вы ведаеце пра яе дзейнасць?

7. Чаму і за што 26 жніўня 1957 года Ўладзіслаў Галубок быў пасмяротна рэабілітаваны?

Пераможцаў і актыўных удзельнікаў віктарыны чакаюць каштоўныя прызы і ўзнагароды. Будзе ўлічвацца дакладнасць і падбязнасць адказаў, творчы падыход пры афармленні віктарыны. Адказы просім дасылаць да 14 траўня 2012 года на электронны адрес: tatus1863@gmail.com ці па пошце: 225409, г. Баранавічы, вул. Камсамольская, 28, кв.65 “Віктарына”.

Віктар Сырыца,
старшыня Баранавіцкай Рады ТБМ

Аўтары цалкам адказны за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Газета падпісана да друку 23.04.2012 г. у 10.00. Замова № 749.

Аб’ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпісі: 1 мес.- 3100 руб., 3 мес.- 9300 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад

18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адправлений:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by